

Lausunto

4.7.2022

VN/9133/2021
VN/9133/2021-TEM-25

Liikenne- ja viestintäministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle luotsauslaiksi ja siihen liittyväksi laiksi

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle luotsauslaiksi ja siihen liittyväksi laiksi.

Esityksen tavoitteena on merenkulun turvallisuuden varmistaminen Suomen vesialueilla. Merenkulun turvallisuutta edistettäisiin säätämällä nykyistä täsmällisemmin luotsinkäyttövelvollisuuden ja siitä vapautumisen perusteista. Merenkulun turvallisuutta parannettaisiin myös edellyttämällä luotseilta nykyistä laadukkaammin todennettua osaamista. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeusoloihin ja muihin poikkeuksellisiin tilanteisiin varautumisesta säätämällä nykyistä täsmällisemmin luotsausyhtiön varautumisvelvollisuudesta ja mahdollistamalla henkilölupien voimassaolon pidentämisen poikkeuksellisissa tilanteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Luotsaus on merkittävää toimintaa Suomen huoltovarmuuden kannalta. Luotsauksella on myös laajemmin merkittävä rooli merikuljetusten ja koko yhteiskunnan toiminnassa. Kaikki Suomen kauppamerenkulun pääväylät on määritelty luotsattaviksi ja lähtökohtaisesti kaikki Suomeen liikennöivät kauppa-alukset ovat luotsinkäyttövelvollisia. Suomen huoltovarmuus edellyttää erityisesti meriteitse kulkevan tavaraliikenteen jatkuvuuden turvaamista, sillä Suomen tuonnista ja viennistä noin 80-90 prosenttia kulkee laivoilla.

Luotsausyhtiön varautumisvelvollisuudesta säädetään voimassa olevan luotsauslain 4 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan luotsausyhtiön pitää varautua hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö erikseen määrää. Ministeriön määräyksiä asiasta ei ole annettu. Luotsausyhtiö on harjoittanut vapaaehtoisuuteen perustuvaa varautumista ja valmiussuunnittelua.

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä luotsausyhtiön varautumisvelvollisuuteen (16 §). Ensinnäkin siinä todetaan, että luotsausyhtiön on varauduttava valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuihin poikkeusoloihin osallistumalla valmiussuunnitteluun ja valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa tapahtuvaa toimintaa. Luotsausyhtiön on myös varauduttava huolehtimaan siitä, että toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Lisäksi on tarkoitus säätää asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä poikkeuksellisiin tilanteisiin varautumisesta. Muutoksilla turvattaisiin merenkulun häiriötöntä jatkuvuutta sekä turvallisuutta myös poikkeuksellisissa tilanteissa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää ehdotettuja täsmennyksiä uuden luotsauslain 16 §:ään perusteltuina. Suomen maantieteellisestä sijainnista johtuen Suomi on erityisen riippuvainen meriliikenteestä ja välttämättömien merikuljetusten turvaaminen huoltovarmuuden näkökulmasta on olennaista. Valtioneuvoston tavoitepäätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) luvussa 5.3 Logistiset verkostot ja palvelut todetaan, että Suomen sijainnista johtuen varautumisessa painotetaan välttämättömien ympärivuotisten merikuljetusten sekä satamien ja niiden toimintaa tukevien verkostojen toimivuutta. Luotsaustoiminta tukee tämän tavoitteen toteutumista. Samalla ehdotettu pykälä vahvistaa luotsiyhtiön varautumista ja toimintaa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

EU:n valtiontukisääntelyyn liittyvät näkökulmat

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan mukaan valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty etu, joka uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällaisen valtiontuen voi myöntää vain, jos toimenpiteeseen voidaan soveltaa EU-tasolla säädettyä poikkeusta ilmoitusmenettelystä kuten esimerkiksi yleistä ryhmäpoikkeusasetusta (EU) 651/2014 (myöhemmin muutoksineen), yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palvelujen julkisia korvauksia koskevaa komission päätöstä (SGEI-päätös, 2012/21/EU), de minimis-asetusta (EU) 1407/2013 tai jos komissio on hyväksynyt tuen tai tukiohjelman sopimuksen 108 artiklan 3 kohdan ilmoitusmenettelyssä. Sääntelyn tavoitteena on taata EU:ssa toimiville yrityksille tasapuoliset kilpailuolosuhteet ja minimoida jäsenvaltioiden välistä tukikilpailua.

EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan vain, jos kaikki valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät. Näin ollen kaikki valtion toteuttamat tukitoimenpiteet tai myöntämät avustukset eivät välttämättä ole valtiontukea. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesialueella peritään jo nyt alennettuun yksikköhintaan perustuvaa maksua ja valtio on tukenut tätä maksamalla vuosittaista avustusta. Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan tukea on myönnetty aikaisempina vuosina SGEI-päätöksen perusteella.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan myös uuteen luotsauslakiin sisältyisi säännös (11 §) alennetusta yksikköhinnasta luotsausyhtiölle aiheutuvien tulonmenetysten korvauserusteita, jolla turvattaisiin luotsaustoiminnan ylläpitämistä Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueilla myös poikkeustilanteissa. Sääntely vastaisi suuresti jo olemassa olevaa, mutta laissa ehdotetaan säädettäväksi uutena tilanteista, joissa toteutuneiden luotsaussuoritteiden määrä Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueilla laskee olennaisesti ajankohdan tavanomaisesta määrästä luotsausyhtiöstä riippumattomista syistä. Edellä mainituissa tilanteissa liikenne- ja viestintäministeriö voisi korvata alennetulla yksikköhinnalla toteutuneiden luotsaussuoritteiden varsinaisen yksikköhinnan ja alennetun yksikköhinnan erotuksen lisäksi myös muita palveluvelvoitteen mukaisen palvelun tuottamiseksi välttämättömiä kustannuksia siltä osin kuin kyseessä olevan palveluvelvoitteen mukaisen luotsaustoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ylittäisivät myyntituottojen määrän. Pykälässä ei myöskään enää säädettäisi yksityiskohtaisia laskentaperusteita korvausmäärästä vaan liikenne- ja viestintäministeriö vahvistaisi avustuspäätöksessä avustuskelpoisten kustannusten ja valtionavustuksen enimmäismäärän sekä laskentaperusteet.

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetyt muutokset ovat merkityksellisiä Euroopan unionin valtiontukisääntelyn näkökulmasta. Luonnoksesta ei kuitenkaan ilmene suoraan, että toimenpiteen suhdetta valtiontukisääntöihin olisi arvioitu. Osana hyvää lainvalmistelua esityksen valtiontukioikeudellinen pohja tulee myös selvittää. Hallituksen esityksessä olisi hyvä käydä läpi esimerkiksi täyttyvätkö kaikki valtiontuen kriteerit kyseisessä tilanteessa ja mitä valtiontukisäädöstä ko. tilanteessa on tarkoitus soveltaa. Jos tukeen aiotaan soveltaa edelleen SGEI-päätöstä tulisi hallituksen esitysluonnoksessa arvioida, kuinka nyt esitetty muutos täyttää SGEI-päätöksessä asetetut vaatimukset.

Hallituksen esitysluonnoksen taloudellisissa vaikutuksissa ei ole myöskään kuvattu, kuinka muutos vaikuttaisi valtion talouteen, luotsauspalveluita tarjoavan yhtiön talouteen tai vaikuttaisiko muutos aluksilta perittävään luotsausmaksun suuruuteen. Lisäksi taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain 429/2016 7 § edellyttää tukia suunnittelevaa viranomaista pyytämään lausunnon EU:n valtioneuvoston edellytyksistä sekä noudatettavasta menettelytavasta työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivalta yritystukineuvottelukunnalta (<https://tem.fi/yritystukineuvottelukunta>). Lausunto on pyydettävä myös ennen tukiohjelman muuttamista.

Osastopäällikön sijaisena, teollisuusneuvos

Eeva Vahtera

Neuvotteleva virkamies

Henri Backman

Jakelu LVM Liikenne- ja viestintäministeriö

VN/9133/2021-TEM-25

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: